

Suvi Mikkonen & Alina Torvinen

YLÄKOULUIKÄISTEN NUORTEN KOULUHALUTTOMUUS ETELÄ- SAVOSSA

Opinnäytetyö
Kansalaistoiminnan ja nuorisotyön
koulutusohjelma

Marraskuu 2014

MAMK
University of Applied Sciences

KUVAILULEHTI

 MAMK University of Applied Sciences	Opinnäytetyön päivämäärä 11.11.2014				
Tekijä(t) Suvi Mikkonen & Alina Torvinen	Koulutusohjelma ja suuntautuminen Kansalaistoiminnan ja nuorisotyön koulutusohjelma				
Nimeke Yläkouluikäisten nuorten kouluhaluttomuus Etelä-Savossa					
Tiivistelmä <p>Kouluhaluttomuus on sekä tahdosta riippuvaa että riippumatonta koulukieltäytymistä, koulutilanteiden välttelyä ja motivaation puutetta kouluun sekä koulutilanteisiin liittyen. Kouluhaluttomuus ilmenee nuorella esimerkiksi mittavina poissaoloina sekä huonona koulumenestyksenä. Kouluhaluttomuuden käsite Suomessa ei ole vakiintunut vaan puhutaan myös esimerkiksi koulutusmotivaation puutteesta, joka kuitenkin viittaa enemmän toisen asteen koulutukseen.</p> <p>Tässä opinnäytteessä tutkimme laadullisen tutkimuksen menetelmin yläkouluikäisten nuorten kokemuksia kouluhaluttomuudesta. Aineistonkeruumenetelmänä käytimme teemahaastattelua (n=9). Pyrimme työssä vastaamaan seuraaviin tutkimuskysymyksiin: Kuinka kouluhaluttomuus ilmenee? Mikä aiheuttaa kouluhaluttomuutta?</p> <p>Tutkimustulokset on jaettu koulusidonnaisiin asioihin ja opettajan merkitykseen. Aineistossa esiin nousi opettajan vahva merkitys koulumotivaatioon. Tämän lisäksi esille nousevia asioita olivat muun muassa tulevaisuudesta motivaation ammentaminen sekä kouluympäristön vaihtuvuuden suuri merkitys nuoren koulu-uralla.</p> <p>Pohdinnassa ja johtopäätöksissä toimme esille mielestämme tutkimusaineistostamme mielenkiintoisimpia ja tärkeimpiä aiheita sekä aineiston tulkinna ja pohdinnan tuloksena syntyneitä ajatuksiamme. Näitä olivat mielestämme nuorten moniongelmaisuus, motivaation ja koulutusmotivaation suhde, ympäristön vaihtuvuuden merkitys sekä syrjäytyminen yhteiskunnassamme.</p>					
Asiasanat (avainsanat) Kouluhaluttomuus, nuoret, yläkoulu					
Sivumäärä 31	<table border="1" style="width: 100%; border-collapse: collapse;"> <tr> <td style="width: 33%;">Kieli</td> <td style="width: 33%;">URN</td> </tr> <tr> <td>Suomi</td> <td>http://www.urn.fi/URN:NBN:fi:amk-2014111615750</td> </tr> </table>	Kieli	URN	Suomi	http://www.urn.fi/URN:NBN:fi:amk-2014111615750
Kieli	URN				
Suomi	http://www.urn.fi/URN:NBN:fi:amk-2014111615750				
Huomautus (huomautukset liitteistä)					
Ohjaavan opettajan nimi Katja Komonen	Opinnäytetyön toimeksiantaja Mikkelin kaupungin sivistystoimi				

DESCRIPTION

		Date of the bachelor's thesis 11.11.2014
Author(s) Suvi Mikkonen & Alina Torvinen		Degree programme and option Civic activities and youth work
Name of the bachelor's thesis School refusal behaviour in secondary school aged youth in Etelä-Savo		
Abstract <p>School refusal behaviour is both willing and un-willing refusal of going to school, avoidance of situations relating to school and lack of motivation for school and school related situations. School refusal behaviour manifests itself in youth for example as frequent truancy from school and poor school success. The term "school refusal behaviour" is not established in Finland. There is more often talk about the lack of school motivation which is more related to upper secondary education.</p> <p>In this thesis we studied secondary school aged youth's experiences of school refusal behaviour using qualitative methods. The material was collected by using theme interviews (sample=9). In the thesis we are looking for answers for the following research problems: how does school refusal behaviour appear in youth? What causes school refusal behaviour?</p> <p>Research findings were divided into study related reasons and the role of teachers. The importance of teachers in relation to school motivation was apparent in the research material. Research also shows for example how young people find motivation thinking about their future and how much the change of school has meaning in a young person's school career.</p> <p>In conclusion part of the thesis we present things we felt were the most important and interesting in our research and also the thoughts that we had after interpreting the research results. We felt these things were young people's multiple problems in relation to the reasons behind school refusal behaviour, the connections between motivation and school motivation, the consequences of changes in environment and social exclusion in our society.</p>		
Subject headings, (keywords) School refusal behavior, secondary school, youth		
Pages 31	Language Finnish	URN
Remarks, notes on appendices		
Tutor Katja Komonen		Bachelor's thesis assigned by Mikkeli educational administration

SISÄLTÖ

1	JOHDANTO	1
2	KOULUHALUTTOMUUS	2
2.1	Kouluhaluttomuuden määrittely	2
2.2	Kouluhaluttomuus ilmiönä	3
2.3	Kouluhaluttomuutta aiheuttavat tekijät.....	4
2.3.1	Yksilötasolla vaikuttavat tekijät.....	4
2.3.2	Yhteisön, sosiaalisten suhteiden ja kouluviihtyvyyden vaikutus.....	7
2.4	Kouluhaluttomuuden ilmenemismuodot	8
2.4.1	Luvattomat poissaolot kouluhaluttomuuden ilmenemismuotona	10
2.4.2	Ahdistuneisuus ja koulupelko	11
2.5	Kouluhaluttomuuden seuraukset	13
3	TUTKIMUS JA SEN TOTEUTTAMINEN	14
3.1	Tutkimuksen tavoite ja tutkimusongelmat.....	14
3.2	Tutkimusmenetelmä	15
3.3	Aineiston keruu teemahaastattelumenetelmällä	16
3.3.1	Aineiston keruun toteuttaminen.....	18
3.4	Laadullinen analyysi	19
3.4.1	Aineistolähtöinen sisällönanalyysi.....	19
4	TULOKSET	20
4.1	Koulunkäyntiin linkittyvät tekijät.....	21
4.2	Opettajien merkitys.....	25
5	JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA.....	27
	LÄHTEET	32
	LIITE/LIITTEET	
	1 Teemahaastattelurunko	

1 JOHDANTO

Opinnäytetyömme aiheena on nuorten kouluhaluttomuus. Nuorilla tässä opinnäytetyössä tarkoitetaan 12–16-vuotiaita yläkouluikäisiä, eteläsavolaisia nuoria tyttöjä sekä poikia. Kouluhaluttomuus on aina ajankohtainen aihe, sillä ylä-asteikäisten nuorten koulunkäynnin ongelmat ovat yleisiä ja niistä pyritään keräämään koko ajan uutta tietoa.

Opinnäytetyössä tutkimme kouluhaluttomuuden problematiikkaa. Perehdymme kouluhaluttomuuteen seuraavien tutkimuskysymyksien kautta: Kuinka kouluhaluttomuus ilmenee? Mikä aiheuttaa kouluhaluttomuutta?

Kouluhaluttomuudella tarkoitetaan nuoren haluttomuutta tai kyvyttömyyttä osallistua koulunkäyntiin. Kouluhaluttomuuden ilmenemismuotoja ovat esimerkiksi poissaolot ja koulumenestyksen heikkous. (Kearney 2008, 3.) Kouluhaluttomuus ei kuitenkaan välttämättä ilmene näillä tavoin, vaan kouluhaluttomuuden ilmeneminen ja aiheuttajat ovat yksilökohtaisia.

Tässä työssä keskitymme tutkimaan kouluhaluttomuutta yläkouluikäisten nuorten elämässä. Kouluhaluttomuuden tutkiminen yläkouluikäisten näkökulmasta on mielestämme tärkeää, sillä tutkimalla aikaisemman vaiheen opintojen ongelmia voidaan ehkäistä myöhemmän vaiheen koulutuksen vaikeuksia. Työssä haluamme tuoda kuuluviin nuorten oman äänen ja näkemykset kouluhaluttomuudesta. Tästä syystä päädyimme haastattelumenetelmän käyttöön.

On tärkeää, että kouluhaluttomuudesta tuotetaan tietoa nuoren kannalta katsottuna. Nuorisoasian neuvottelukunnan nuorten hyvinvointia koskevien indikaattorien (2012) avulla on tutkittu nuorten koulupoissaoloja ja kouluviihtyvyyttä yms. mutta ei varsinaisesti kouluhaluttomuutta. Kun tarkastellaan kouluviihtyvyyttä ja koulupoissaoloja yhdessä pystymme myös tulkitsemaan kouluhaluttomuuden näkyvyyttä ja esiintyvyyttä koulussa. (Tietoa nuorista 2013.)

Tässä työssä kouluhaluttomuus määritellään siten, että se on sekä tahdosta riippuvaa että tahdosta riippumatonta koulusta kieltäytymistä tai koulutilanteiden välttelemistä. Määritelmällä emme tahdo sulkea pois tiettyä koulukieltäytymisen tai kouluhalutto-

muuden muotoa. Määritelmällä pyritään ottamaan huomioon totaalikieltäytymisen lisäksi tiettyjen koulutilantenteiden välttely sekä kykenemättömyys osallistua koulunkäyntiin täysipäiväisesti.

Haastateltaviksemme valikoitui yhdeksän oppilaan joukko. Oppilaat ovat kahdeksas- ja yhdeksäsluokkalaisia. Heitä yhdistää pienessä kouluryhmässä opiskelu. Oppilailla on aikaisemmin ollut kouluhaluttomuutta. Nykyisin oppilailla on jonkinlaista motivaatiota opiskelua kohtaan ja he kokevat saaneensa apua kouluhaluttomuuteen. Tämän vuoksi oppilaat ovat itse jo päässeet reflektoimaan koulu-uraansa ja kouluhaluttomuuttansa. Tämä näkyy myös aineistossa sekä tuloksissa.

Opinnäytetyö toteutettiin yhteistyössä eteläsavolaisen kaupungin sivistystoimen kanssa. Sivistystoimen kautta saimme työllemme keinoja haastateltavien nuorten tavoittamiseen sekä koulujen mukaan saamiseen. Opinnäytetyön aineistokeruumenetelmänä käytimme teemahaastattelua. Haastateltavat valittiin yhteistyössä koulun opinnonohjaajan kanssa.

2 KOULUHALUTTOMUUS

2.1 Kouluhaluttomuuden määrittely

Kouluhaluttomuutta ei voi määritellä yksiselitteisesti. Sen voidaan katsoa olevan omasta halusta johtuvaa koulukieltäytymistä ja motivaation puutetta kouluun ja koulutilanteisiin. Käsitteenä kouluhaluttomuus ei ole vielä vakiintunut Suomessa, koska suomenkielessä ei ole varsinaisesti yhtä määritelmää tähän kohderyhmään kuuluville nuorille tai asioille, miten se ilmenee. Suomenkielessä samaa asiaa kuvataankin usein eri käsittein, joista koostuvan käsiteviidakon vuoksi kyseisen kohderyhmän nuorille ei välttämättä löydy aina sopivia auttamisen keinoja tai käytäntöjä. Nuoret jäävätkin usein ilman kohdennettua apua. Kouluhaluttomuuteen liittyviä muita käsitteitä suomenkielessä ovat mm. koulupinnaus, koulufobia/koulukammo, koulukieltäytyminen, koulupudokkuus, kouluallergia, koulutusmotivaation puute. (Suomen Perheterapiayhdistys 2011.)

Koulusta kieltäytyvällä käytöksellä (*school refusal behaviour*) eli kouluhaluttomuudella tai koulunkäynninhaluttomuudella tarkoitetaan lapsen tai nuoren kieltäytymistä

koulunkäynnistä tai vaikeuksista osallistua kokopäiväisesti opetukseen. Kouluhaluttomuus pitää sisällään erilaiset koulusta kieltäytymisen muodot. Kouluhaluttomuus on siis ns. sateenvarjotermi joka sisältää käsitteitä kuten lintsaminen, koulusta kieltäytyminen sekä koulufobian. (Kearney 2008, 3; Soisalo 2013.)

2.2 Kouluhaluttomuus ilmiönä

Suomalaisessa tutkimuksessa kouluhaluttomuutta on aiemmin tutkittu erilaisten kouluviihtyvyydestutkimusten ja kyselyjen kautta. Näissä kyselyissä on perehdytty kouluviihtyvyydessä usein erilaisiin asioihin. Tässä kappaleessa otamme esille näistä muutamia jotka liittyvät kouluhaluttomuuteen.

Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen kouluterveyskyselyn (2013a, b, c) (tytöt n=49255, pojat n=50223, yht. n=99478) mukaan vuonna 2013 8. ja 9. luokan oppilaisista 26% on sanonut että koulun työskentelyilmapiirissä on ongelmia. Vaikeuksia opiskelussa oli kyselyyn vastanneista 34 %. Koulu-uupumusta kyselyyn vastanneista koki 13 % (tytöistä 14 % ja pojista 11 %).

Pirttiniemi (2000, 87) kysyi tutkimuksessaan yläkouluikäisiltä tytöiltä ja pojilta, ovatko he miettineet koulun keskeyttämistä. Tyttöjen ja poikien välillä on selkeä ero. Tytöistä keskeyttämistä vakavasti on miettinyt 2,8 prosenttia ja pojilla sama luku on jo 5,4 prosenttia.

Taulukossa 1 kuvataan 9. luokkalaisten keskeytystilastoja. Lukuvuonna 2011/2012 ilman peruskoulun päättötodistusta eronneita on ollut 0,34 % verrattuna 9. luokkalaisten määrään. Kuten taulukosta näkee, on tämä luku lähtenyt uudestaan nousuun viime vuosina. Tästä voikin tehdä suoran johtopäätelmän siitä, että asiaa olisi syytä alkaa tutkimaan enemmän.

Taulukko 1. (Tilastokeskus 2013)

Lukuvuosi	Oppivelvollisuutensa kokonaan laiminlyöneet ¹⁾	Ilman peruskoulun päättötodistusta eronneet ²⁾		Kevätlukukauden 9.-luokkalaisten määrä
		Yhteensä	Kevätlukukauden lopun 9.-luokkalaisten määrään verrattuna, %	
1999/2000	90	193	0,29	66 821
2000/2001	69	210	0,33	64 512
2001/2002	63	191	0,31	62 095
2002/2003	79	161	0,26	61 419
2003/2004	67	178	0,28	64 456
2004/2005	70	218	0,34	64 350
2005/2006	60	178	0,27	66 473
2006/2007	55	152	0,23	66 230
2007/2008	47	115	0,17	67 388
2008/2009	39	150	0,23	65 687
2009/2010	41	152	0,23	65 560
2010/2011	95	180	0,28	64 125
2011/2012	86	212	0,34	61 778

2.3 Kouluhaluttomuutta aiheuttavat tekijät

2.3.1 Yksilötasolla vaikuttavat tekijät

Kouluhaluttomuus jaetaan yleisesti kahteen eri ryhmään: ahdistuneisuushäiriöisiin lapsiin ja nuoriin sekä lintsaaviin nuoriin. Jaottelu on yleisin ja suosituin, mutta siitä on löydettävissä kolme suurta virhettä. Luokiteltaessa kouluhaluttomuutta näin ryhmissä on suuria eroja. Voidaan myös argumentoida, että ryhmien oireet ovat päällekkäisiä. Tällä tarkoitetaan sitä, että kouluhaluttomuuden ei voida sanoa johtuvan välttämättä joko ahdistuksesta tai haluttomuudesta, joka ilmenee esimerkiksi lintsaamisena. (Kearney 2008, 8.)

Ei myöskään voida sanoa, että tämä luokittelu johtaisi selkeisiin vastauksiin tai apu-toimiin ongelmien ratkaisuksi. Parempi tapa luokitella kouluhaluttomuutta olisi puretua ensin syihin, jotka saavat nuoret käyttäytymään näin. Tällä tavoin saadaan tietoa, joka oikeasti auttaa nuoren ongelmiin eikä vain luokitella nuorta turhaan vääriin loke-roihin. (Kearney 2008, 8.)

Tutkittaessa kouluhaluttomia nuoria on huomattu, että kouluhaluttomuuden lisäksi nuoret kärsivät usein muista psyykkisistä ongelmista. Eggerin ym. (2003) tutkimuk-sessa kouluhaluttomia nuoria tutkittiin jakaen nuoret kahteen ryhmään: ahdistunei-suushäiriöstä kärsivät nuoret ja nuoret, joiden kouluhaluttomuuden taustalla on moti-vaation puute. Nuorista neljäsosa kärsi jostakin psyykkisestä ongelmasta. Ahdistuneet nuoret kärsivät yleisimmin masennuksesta, eroahdistuksesta, uhmakkuushäiriöstä ja käytöshäiriöistä. Toisen ryhmän nuoret olivat yleisimmin käytöshäiriöisiä, uhmakkuushäiriöisiä, masentuneita sekä huumausaineriippuvaisia. (Kearney 2008, 7.)

Eggerin ym. (2003) tutkimuksessa kahden ryhmän välille voitiin kuitenkin löytää yh-teneväisyyksiä. Kummassakaan ryhmässä kodin sosiaalisella tai ekonomisella asemal-la ei ollut väliä (esimerkiksi taloudellinen tilanne tai asuinpaikka). Tutkimuksessa huomattiin, että ahdistuneet nuoret kärsivät enemmän mm. uniongelmistä ja somaatti-sista oireista, kun taas lintsaaivien nuorten vanhemmat olivat useammin mielenterve-yspalveluiden piirissä. Molemmat ryhmät kärsivät kuitenkin yhtä paljon sosiaalisesta ahdistuneisuudesta sekä painajaisista. Nuoret olivat myös molemmissa ryhmissä huo-lissaan siitä, että heidät erotetaan heidän vanhemmistaan. (Kearney 2008, 7.)

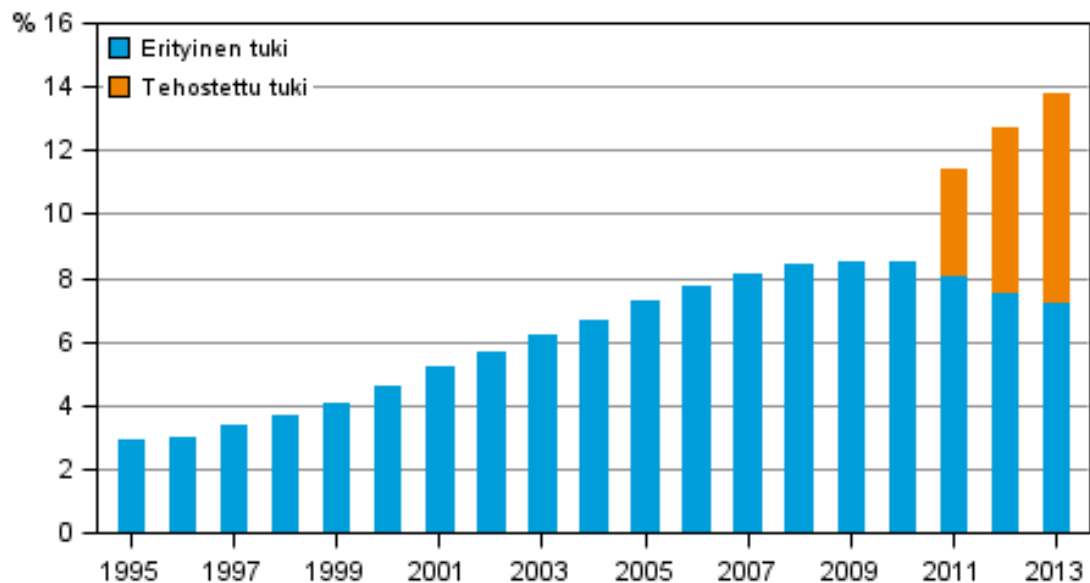
McShane, Walter & Reine tutkimus vuodelta 2001 tutki 10-17 –vuotiaita avohoitopo-tilaita ja sairaalapotilaita, joilla oli vaikeuksia koulunkäynnin suhteen. Näiden ryhmi-en välillä suurimmat yhteiset nimittäjät olivat vakava masennus, dystymia, uhmakkuushäiriö ja eroahdistuneisuus. Alle viidellä prosentilla otoksesta oli diagnosoitu oppimishäiriö, mutta yli 30% kertoi, että oppimisen vaikeudet olivat yhteydessä kou-lunkäynnin osallistumisen ongelmien kanssa. (Kearney 2008, 7-8.)

Erilaiset oppimisen vaikeudet voivat aiheuttaa motivaationpuutetta koulua kohtaan, mikä taas voi aiheuttaa kouluhaluttomuutta. Olisikin hyvä että oppilaan oppimisvai-keudet otettaisiin huomioon ja oppilaalle tarjottaisiin erityistä tukea oppimiseen esim. pienryhmäopetuksessa. Pienryhmäopetuksessa oppilaan erinäisiin ongelmiin voidaan

vaikuttaa ja kehittää ja löytää oppilaan omat vahvuudet ja oikeat oppimistavat. (Huh-tala & Lilja 2008, 28 – 30.)

Kurosen (2010) mukaan, oppilailla on yhä enenevässä määrin tarve erityiseen tukeen koulunkäynnissä. Koulunkäynnin ongelmat ovat moninaisia. Näitä ongelmia ovat mm. käyttäytymisen erilaiset ongelmat, tunne-elämään liittyvät ongelmat, kielelliseen kehi-tykseen liittyvät ongelmat, koulukiusaaminen, oppimisvaikeudet sekä elämänhallin-taan liittyvät ongelmat. Näiden nuorten kasvuympäristö on usein hajanainen ja arki-pirstaleista. (Kuronen 2010, 17.)

Taulukko 2. (Tilastokeskus 2014)

Taulukosta 2 huomataan erityisen tuen ja tehostetun tuen tarpeessa olevien oppilaiden määrän muutokset vuodesta 1995 vuoteen 2013. Vaikka erityisen tuen tarpeen omaavien nuorten määrä on laskenut viime vuosina, on tehostetun tuen tarpeen määrä kasvanut viime vuosina. (Tilastokeskus 2014.)

Kriittisiä vaiheita nuoren koulumaailmassa ovat siirtymävaiheet eli nivelvaiheet. Näistä ehkä kriittisin on yläkouluun siirtyminen, jolloin nuoren kiinnostus ja motivaatio koulua kohtaan yleensä heikkenee. Toinen huomioon otettava vaihe on yläkoulun loppuvaihe, jolloin nuorelle tulisi tarjota riittävää oppilaanohjausta ja muita oppilashuol-lon palveluja jotta motivaatio ja kiinnostus koulua ja koulutusta kohtaan säilyisi. (Ku-ronen 2010, 17–18.)

2.3.2 Yhteisön, sosiaalisten suhteiden ja kouluviihtyvyyden vaikutus

Myös yhteiskunnallisten asioiden ja tilanteiden on huomattu vaikuttavan nuorten käyttäytymiseen, kokemuksellisuuteen ja motivaatioon koulua kohtaan. Koulumaailmaa tulisikin tarkastella enemmän yhdessä yhteiskunnan kriisitilanteiden (työttömyys, julkisten palveluiden leikkaukset yms.) ja kulttuuristen merkitysten kanssa. (Kuronen 2010, 17)

Perhetausta vaikuttaa myös nuoren koulukäyttäytymiseen. Suomalaisissa tutkimuksissa perhe- ja kotitaustaan liittyvistä riskeistä korostetaan seuraavia: vanhempien matala sosioekonominen asema, vanhempien matala koulutustaso sekä yksinhuoltajuus. Koti ja perhe on yksi suurimmista ja vaikuttavimmista nuoren sosiaalisista oppimisympäristöistä. Vanhempien mielipiteen koulutuksesta vaikuttavat usein myös nuoren mielipiteisiin ja asenteisiin koulua ja koulutusta kohtaan. Jos vanhemmilla on hyvä asenne koulutusta kohtaan ja korkea koulutus, usein myös nuorella on hyvä asenne koulua ja koulutusta kohtaan. (Huhtala & Lilja 2008, 35-36, 39 – 40.)

Myös koulussa luotavat sosiaaliset suhteet vaikuttavat nuoren koulukäyttäytymiseen. Koulussa nuoret joutuvat tekemisiin toisten saman ikäisten nuorten kanssa, joten nuori joutuu hakemaan omaa asemaansa suuressa nuorten ryhmässä. Koulu on paikka, jossa nuori joutuu kohtaamaan myös sellaisia nuoria, joita hän ei muuten vapaa ajallaan tapaisi. Tästä syystä ryhmässä olemisen kautta nuori oppii monenlaisia sosiaalisiin suhteisiin liittyviä taitoja. (Opetushallitus 2012, 4-5.)

Nuorten välisten suhteiden lisäksi koulussa muodostuvia sosiaalisia suhteita on esimerkiksi oppilas – opettaja -suhde. Tämä suhde on hyvinkin merkityksellinen nuoren koulukäyttäytymisen ja -motivaation kannalta. Vaikka nykyaikana opettajan auktoriteetti ei enää välttämättä ole niin suuressa muodossa kuin esimerkiksi 1900-luvun puolivälin jälkeen, on sillä väliä kuinka opettaja käyttää auktoriteettiasemaansa. Jos opettaja käyttää asemaansa väärin, oppilaalle syntyy usein vastareaktion tarve tehdä juuri päinvastoin kuin opettaja pyytää. Tämä saattaa vaikeuttaa oppilaan ja opettajan välistä suhdetta, aiheuttaa häiriökäyttäytymistä ja lopulta madaltaa oppilaan koulumotivaatiota. (Hiekkanen & Mökkönen 2007; 13–14.)

Kouluviihtyvyyden käsitteellä tarkoitetaan oppilaan tuntemusta siitä, että koulunkäynti on mielekästä ja innostavaa. Huono kouluviihtyvyys päinvastoin tarkoittaa, että oppilas kokee koulunkäynnin epämieluisaksi eikä hän koe koulua innostavaksi. (Paloneva 2008, 15.) Täten voidaan sanoa, että kouluhaluttomuuden käsite on lähellä kouluviihtyvyyden käsitettä. Käsite ei kuitenkaan ole suoraan siirrettävissä, sillä kouluhaluttomuuden taustalla ei välttämättä ole kouluun liittyvät ongelmat. (Kearney 2008, 8-9.) Perehtymällä kouluviihtyvyyteen saadaan kuitenkin jonkinlaista käsitystä siitä, miten nuoret kokevat koulunkäynnin.

Pirttiniemen (2000, 86 – 87) tutkimuksen mukaan tytöt kokevat yläkoulussa opiskelun mielenkiintoisampana ja mielekkäämpänä kuin pojat. Kysyttäessä tytöiltä ja pojilta, kokevatko he koulun mielenkiintoiseksi, vain 6 prosenttia tytöistä vastasi yläkoulun olevan täysin mielenkiinnoton. Pojilla tämä luku on 14 prosenttia. Pirttiniemen tutkimuksessa osoitetaan, että tyttöjen mielestä opiskelu on keskimäärin miellyttävämpää kuin poikien mielestä. Toisaalta kaikki nuoret ovat samaa mieltä siitä, että opiskelu on hyödyllistä.

Kouluviihtyvyyden käsitteen tärkeä osa on koulun työskentelyilmapiiri. Koulun työskentelyilmapiirillä voidaan tarkoittaa sosiaalisia suhteita, joita luodaan koko henkilökunnan ja oppilaiden välillä. Opettajan vaikutus koulun työskentelyilmapiiriin on kiistämätön. (Paloneva 2008, 23.)

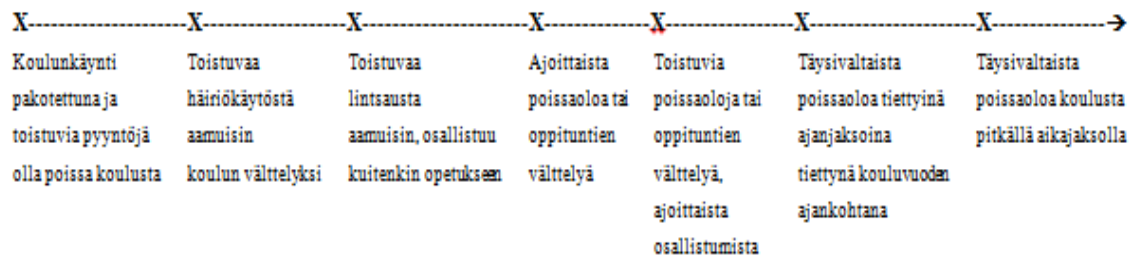
2.4 Kouluhaluttomuuden ilmenemismuodot

Yleisintä kouluhaluttomuus ja sen muodot ovat murrosikäisillä. Jossain vaiheessa koulu-uraansa noin joka neljäs lapsi/nuori, joko välttelee tai kieltäytyy kokonaan koulusta. Kouluhaluttomuutta ei kuitenkaan liitetä vain murrosikään, vaan sen voi laukaista myös jokin koulunkäyntiin liittyvä muutos, kuten esimerkiksi koulun, paikkakunnan tai luokan vaihto. (Soisalo 2010.)

Kearney (2008, 3) käyttää kirjoituksessaan englanninkielistä termiä *absenteeism*. Sana tarkoittaa toistuvaa tai jatkuvaa poissaoloa. Puhuttaessa koulupoissaoloista (*absenteeism from school*) tarkoitetaan lasten ja nuorten selitettyä (*excusable absenteeism*) tai selittämätöntä poissaoloa (*inexcusable absenteeism*) koulusta. Selitettäviä poissaoloja ovat sairauksista johtuvia poissaoloja. Selittämättömät poissaolot ovat esimerkiksi

tilanteet, joissa vanhemmat pitävät lapsensa poissa koulun piiristä. Syynä vanhempien käytökseen voi olla esimerkiksi yritys peittää lapsen tai nuoren laiminlyöntiä tai lapsen tai nuoren psyykkinen tai sosiaalinen tila.

Kuva 1. Kearneyn malli kouluhaluttomuuden etenemisestä ja ilmenemisestä (Kearney 2008, 4.)

Yllä oleva kuva 1. (Kearney 2008, 4.) kuvaa kouluhaluttomuuden etenemisen vaihteita lapsella ja nuorella. Mallissa käy ilmi kouluhaluttomuuden yleisimmät kehityksen vaiheet. On kuitenkin huomattava, että jokainen lapsi ja nuori on yksilö, joten vaiheet eivät ole kaikilla samat.

Syyt, joista nuorta kouluhaluttomuuden vuoksi yleensä hoidetaan, voidaan jakaa neljään ryhmään. Lapsi tai nuori voi vältellä stressin aiheuttajaa kuten kouluun menoa. Tällöin puhutaan yleensä pienen lapsen selviytymiskeinosta. Lapsi tai nuori ei välttämättä kykene arvioimaan, mikä aiheuttaa hänessä stressiä, mutta linkittää ahdistuneisuutensa koulunkäyntiin ja kieltäytyy koulunkäynnistä. (Kearney 2008, 8-9.)

Toisena syynä voi olla lapsen tai nuoren halu välttää arviointitilanteita tai sosiaalisia tilanteita. Yleensä tähän linkittyy joko ahdistuneisuutta tai ujoutta. Nuorella voi olla vaikeuksia toimia ryhmässä tai ikäistensä nuorten seurassa, johtuen ulkopuolisuuden tunteeseen koulussa ja vertaisryhmissä. Tämä käytös yhdistetään yleisesti niin lapsiin kuin nuoriin. (Kearney 2008, 8.)

Kolmannessa tapauksessa lapsi tai nuori hakee huomiota vanhemmiltaan ja täten ongelmana ei ole itse koulunkäynti vaan lapsen haluttomuus jättää vanhempansa. Yleensä käytöstä tavataan nuorilla lapsilla. Ongelma ei ole koulunkäynnissä, vaan lapsi haluaa koulunkäynnin sijaan olla vanhempansa tai vanhempiensa seurassa. Käytökseen linkittyy eroahdistuneisuus ja käytöshäiriö. (Kearney 2008, 8.)

Neljäs syy on yleinen vanhemmilla lapsilla sekä nuorilla. Tällöin nuori jää pois koulusta, koska hänellä on kiinnostavampaa tekemistä koulun ulkopuolella. Sen sijaan, että nuori käy koulussa, hän voi jäädä kotiin tai jäädä koulusta viettääkseen aikaa kavereidensa kanssa. Käytökseen voi liittyä esimerkiksi päihteiden käyttö. Käyttäytymisen määritelmä on lähimpänä perinteistä käsitystä lintsamisesta. Taustalla voi olla myös ongelmia kotona sekä auktoriteetteja uhmaavaa käytöstä. Käytöshäiriöt ovat liitettävissä tähän käytösmalliin. (Kearney 2008, 8-9.)

2.4.1 Luvattomat poissaolot kouluhaluttomuuden ilmenemismuotona

Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen (2013 d) tekemän kouluterveyskyselyn tulosten mukaan yläkouluikäisistä pojista ja tytöistä noin 9 % lintsaa koulusta ainakin 2 päivää kuukaudessa. Joinakin vuosina tytöistä hieman useampi (n. 10 %) on lintsannut poikiin verrattuna.

Lintsaus, on kaikista koulukäyttäytymisen ongelmista, ei toivotuin, suurin ja haitallisin. Jatkuvan lisääntyvyytensä ja selvittämisen hankaluuden takia se aiheuttaa aina vaan enemmän vaivaa opettajille ja muulle kouluhenkilökunnalle. (Naukkarinen, 1999, 26.)

Yläkouluikäisen nuoren lintsamiskokeilut alkavat yleensä 7.-8. luokan välissä, ja kuu-luvat nuoren rajojen kokeiluun, niin koulun kuin kodin suhteen. Kun nuori alkaa yhä useammin ja pidempijaksoisesti jäämään pois koulusta ja poissaoloista on selkeää haittaa nuoren elämälle, voidaan lintsaminen luokitella ongelmaksi. (Ekebon ym. 2000, 118 – 122.)

Lintsamisella on monia eri muotoja. Koulupelosta johtuvat poissaolot ovat oma joukkonsa ja tarkoitukselliset poissaolot (lintsaamiset) omansa. Jotkut nuoret ovat pitkiäkin aikoja kokonaan poissa koulusta, toiset myöhästelevät todella paljon. On myös sellaisia nuoria, jotka ovat poissa tietyiltä tunneilta, joiden valikoitumiseen on yleensä jokin syy. Syitä, joiden on todettu vaikuttavan tällaiseen tiettyjen tuntien pinnaamiseen, ovat muun muassa opettajan tiukat vaatimukset ja suhtautuminen oppilaaseen, oman osaamattomuuden pelko sekä erilaiset ja eritasoiset oppimisvaikeudet. (Naukkarinen, 1999, 26.)

Lintsaaminen voi olla myös merkki nuoren motivaation puutteesta tai vaikka päihdeongelmista (Opetushallitus, 2012). Koulu poissaolot voi olla suora peili nuoren hyvinvoinnista tai pahoinvoinnista. On tutkittu, että nuorten poissaolojen lisääntymisellä on myös yhteys nuorten mielenterveysongelmien lisääntymiseen. Myös päihteiden käytön lisääntymisellä on todettu olevan yhteys poissaolojen lisääntymiseen ja toisin päin. (Kuusela, Peltonen & Rimpelä, 2007.)

Koulu voi aiheuttaa nuorella pelkoa siitä, että ei osaa siellä vaadittuja asioita, se pelottaa ja laskee nuoren motivaatiota koulunkäyntiä kohtaan. Näiden pelkojen ja ahdistuneisuuden syy voi löytyä usein esimerkiksi jostakin oppimisvaikeudesta. Nuoren motivaatiota voi laskea myös opettajan huono suhtautuminen nuoreen. Kun nuori on yhä enemmän poissa koulusta osaamisen pelon vuoksi, tulee palaamisesta vielä vaikeampaa. Tällöin nuori itsekin tietää jääneensä asioista enemmän jälkeen ja näin ollen pelko ja kynnys koulunkäyntiin kasvaa. (Ekebon ym. 2000, 120.)

Lintsaaminen on tässä opinnäytteessä yksi mahdollinen kouluhaluttomuuden ilmenemismuoto. Poissaolot voivat olla seuraus nuoren kouluhaluttomuudesta. Kaiken lintsaamisen takana ei kuitenkaan välttämättä ole kouluhaluttomuutta. Lintsaaminen ei itsessään aiheuta kouluhaluttomuutta, mutta lintsaamista aiheuttavat tekijät voivat olla sen aiheuttajia, esimerkiksi motivaation puute ja oppimisen ongelmat.

2.4.2 Ahdistuneisuus ja koulupelko

Koulufobian tausta voi olla joko itse lapsen tai nuoren koulunkäyntiin liittyvä ongelma tai syy fobiaan tai ahdistukseen voi löytyä ongelmallisista kotioloista. Jos ahdistuksen tai pelon lähde on koulunkäyntiin liittyvä, voi kyseessä olla koulunkäynnin aiheuttamat suorituspainet tai nuoren tunne siitä, ettei hän pärjää koulumaailmassa. Nuori voi palaa koulussa loppuun siinä missä aikuiset töissä. Ongelmia voi myös ilmetä jos nuoren taidot ja kyvyt suuntautuvat siten, ettei koulutyöskentely tuo nuoren taitoja esille. (Ojanen 2003, 325.)

Koulupelko on myös kiinteästi kytköksissä sosiaalisten tilanteiden pelon kanssa. Sosiaalisten tilanteiden pelko on fobia, jossa ahdistusta tuottavat esimerkiksi esiintymistilanteet tai laajimmillaan esimerkiksi tutustumistilanteet. Sosiaalisten tilanteiden pel-

koon kuuluu pelkäävän ihmisen ajatus siitä, että hän nolaa itsensä muiden ihmisten edessä. Nuori voi kokea sosiaaliset tilanteet vaikeiksi, jolloin hän ei itse asiassa pelkää koulunkäyntiä vaan sosiaalisia tilanteita, joista hänen odotetaan selviytyvän. (Ollendick; Hagobian, King 1999, 3 – 4; Kauffman & Landrum 2009, 356.)

Ahdistuneisuuden lähteen ollessa kotioloista johtuvaa itse koulunkäynti ei ole lapselle tai nuorelle ongelma. Nuoren pelko ja ahdistus voi liittyä esimerkiksi siihen, ettei hän uskalla lähteä kouluun pelätessään, mitä kotona voi tapahtua kun hän on koulussa. (Ojanen 2003, 325; Forsius 1992, 84.)

Ongelma voi liittyä siihen, että lapsen ja nuoren koti on liian holhoava. Tällöin nuori voi ajatella, etteivät hänen taitonsa ja kykynsä riitä koulunkäyntiin. Lapsi ja nuori voi myös kokea stressaavana sen, että hän joutuu taistelemaan huomiosta muiden opettavien kanssa. (Ojanen 2003, 325.)

Koulupelon tunnuspiirteitä ovat fyysiset oireet kuten vatsa- ja pääkivut sekä nukahtamisen vaikeudet. On yleistä, että oireet alkavat juuri ennen kouluun menoa, mutta loppuvat, kun kouluun lähtö on jo myöhäistä. Kouluahdistukseen ja – pelkoon kuuluu joissakin tapauksissa taipumus sairastua tarttuviin tauteihin herkemmin kuin muut. Lapsi ja nuori voi olla esimerkiksi masentunut tai aggressiivinen. (Aaltonen 2003, 325; Forsius 1992, 84.)

Nuoren mahdollisesta ahdistuneisuushäiriöstä kertovia tekijöitä ovat mm. lukuisat koulupoissaolot. Nuori voi pelätä tai ahdistua kouluun menosta esimerkiksi kiusatuksi tulemisen pelosta tai kokea mahdottomaksi tehdä koulussa annetut tehtävät ajallaan. (Ranta 2006, 69 – 70.)

Nuoressa voi ilmetä välttämiskäyttäytymistä. Tällöin nuori välttelee kokonaan tilanteita, jotka herättävät hänessä pelkoa ja ahdistusta. Nuori voi harjoittaa turvakäyttäytymistä, jolloin hän on tilanteessa mukana, mutta toimii aina samalla tavalla: sosiaalisia tilanteita pelkäävä voi esimerkiksi välttää katsekontaktia. Molemmat käyttäytymismallit vahvistavat nuoren pelkoja ja mallien taustalla on pelko siitä, että toisella tavalla toimiminen saattaisi nuoren naurunalaiseksi tai paljastaisi hänen ahdistuneisuutensa. (Ranta 2006, 69 – 70.)

Koulupelko ei esiinny kuitenkaan yhdellä ja tietyllä tavalla. Samoin kuten kaikissa fobioissa, se näyttäytyy täysin henkilön temperamentista riippuen. Koulufobia ja ahdistuneisuus esiintyvät eri tavoin riippuen nuoren persoonallisuudesta. (Aaltonen 2003, 326)

Koulupelko ei ole nuorilla yleistä. Nuoret harvoin kokevat koulunkäyntiä kohtaan niin vahvaa pelkoa, että sitä voitaisiin kutsua fobiaksi. Se on kuitenkin äärimmäisyydessään yksi kouluhaluttomuuden muoto. (Kearney 2008, 3.)

2.5 Kouluhaluttomuuden seuraukset

Hoitamattoman kouluhaluttomuuden seurauksena noin puolella kouluhaluttomuutta kokeneista voidaan myöhemmällä iällä havaita erilaisia ahdistuneisuushäiriöitä, aikuisiän masennusta, vaikeuksia työelämässä, taloudellisia vaikeuksia ja alisuorittamista. (Soisalo 2010)

Kouluhaluttomuudella ja koulupinnaamisella on todettu olevan yhteys nuorten masentuneisuuteen, päihteidenkäyttöön, syrjäytymiseen ja ahdistuneisuuteen. Näiden oireiden/seurausten lisääntyminen on suorassa suhteessa poissaolojen lisääntymisen kanssa. (Kaltiala-Heino, Riittakerttu, Ranta Klaus & Fröjd Sari 2010.)

Kurosen (2010) mukaan, ilman riittävää tukea opettajilta ja muulta oppilashuollon ja koulun henkilöstöltä, peruskoulun loppuvaiheessa, nuori voi olla vaarassa jäädä toisen asteen koulutuksen ulkopuolelle ja ajautua muutoinkin syrjäytymisvaaraan. Toisen asteen koulutuksen ulkopuolelle jäämistä voidaan ennustaa jo peruskoulun aikana esiintyvistä ongelmista, kuten huonosta koulumenestyksestä, heikosta itseluottamuksesta sekä koulunkäynnin epäsäännöllisyydestä ja kielteisistä koulukokemuksista. (Kuronen 2010, 18.)

Kouluhaluttomuuden näkökulmasta katsottuna yksinäisyys voi olla sitä aiheuttava tekijä sekä myös kouluhaluttomuudesta johtuvaa. Hyvien ja läheisten ihmissuhteiden puuttuminen on yksinäisyyden ydinongelma. Läheisten ystävyysuhteiden tarjoamat tunnetilat jäävät yksinäisiltä kokematta. Näihin tunteisiin kuuluvat mm. turvallisuuden tunne, hyväksytyksi tuleminen tunne sekä yhteenkuuluvuuden tunne. Yksinäisyyden on havaittu vaikuttavan heikkoon koulumenestykseen ja oppimisvaikeuksiin. Ja päin-

vastoin nämä edellä mainitut saattavat myös aiheuttaa yksinäisyyttä. (Aho & Laine 2004: 181–182.)

Kouluhaluttomuus voi pitkällä ajanjaksolla tarkasteltaessa johtaa syrjäytymiseen. Syrjäytyminen ei välttämättä ole kouluhaluttomuuden aikana kovinkaan näkyvässä, mutta voi näkyä myöhemmin koulutuksesta ja työelämästä syrjäytymisenä. Syrjäytyminen ilmiönä sekä käsitteenä on todella laaja. Syrjäytymisellä tarkoitetaan yhteiskunnan normien ja käytäntöjen ulkopuolelle jäämistä sekä erilaisia päihteisiin ja rikollisuuteen liittyviä muotoja. Usein syrjäytynyt käsitteellä kuvataan nuorta jolla ei ole mitään toisen asteen koulutusta, ja joka on työn ja koulutuksen ulkopuolella. (Myrskylä 2012)

Kärjistetyksi ilmaistuna syrjäytyminen voi aiheutua seuraavasti: ongelmat kotona aiheuttavat, ongelmia koulussa joka aiheuttaa tulevaisuudessa ongelmia työmarkkinoilla. Syrjäytymisestä puhuttaessa voidaan puhua myös totaalisesti syrjäytyneistä. Koska syrjäytymisen käsitteen voidaan ajatella pitävän sisällään kolme erilaista syrjäytymisen muotoa, tuotannon, sosiaalisen ja politiikan, voidaan myös karkeasti sanottuna kertoa, kuinka pahasti syrjäytynyt nuori on. Nuoren ollessa syrjäytynyt kaikilta näiltä osa-alueilta puhutaan totaalisesti syrjäytyneistä. (Ylänen 1997, 7.)

Peruskouluikäisillä nuorilla on oppivelvollisuus, jonka kautta he ovat jollakin tavalla kiinni koulunkäynnissä. Tällöin on vaikeaa arvioida, voiko peruskouluikäisestä nuoresta puhua syrjäytyneenä koulun näkökulmasta. Enemminkin tulisi puhua nuoresta, joka on syrjäytymisuhanalainen. (Ylänen 1997, 23.)

3 TUTKIMUS JA SEN TOTEUTTAMINEN

3.1 Tutkimuksen tavoite ja tutkimusongelmat

Laadullisessa tutkimuksessa tutkimusongelmat muovautuvat koko prosessin ajan. On kuitenkin hyvä määrittää jonkinlaiset tutkimusongelmat heti tutkimuksen aluksi, joiden avulla alkaa kartoittaa ilmiötä ja tutkittavaa aihetta. Nämä tutkimusongelmat täsmentyvät koko tutkimus prosessin ajan. (Kiviniemi, 2007, 70–73.)

Tässä opinnäytteessä tutkimme kouluhaluttomuutta aiheuttavia tekijöitä sekä kouluhaluttomuuden ilmenemismuotoja nuorten näkökulmasta. Tutkimusongelmamme ovat: Kuinka kouluhaluttomuus ilmenee? Mikä aiheuttaa kouluhaluttomuutta? Näiden tutkimusongelmien kautta pyrimme tuottamaan tarpeellista tietoa kouluhaluttomuudesta yläkouluiikäisen nuoren näkökulmasta katsoen.

3.2 Tutkimusmenetelmä

Opinnäytetyön toteutamme laadullisen eli kvalitatiivisen tutkimuksen menetelmin. Kvalitatiivisen haastattelututkimuksen yhtenä määritelmänä on, että haastateltavat yksilöt on valittu tarkkaan vastaamaan omaa tutkimusta ja niin että saadaan mahdollisimman tarkat vastaukset omaan tutkimusongelmaan. Kvalitatiivisessa haastattelussa haastateltaville esitetään avoimia, mutta osittain kohdennettuja kysymyksiä. (Metsämuuronen 2006, 81–89.)

Laadullinen tutkimus voidaan määritellä eräänlaiseksi prosessiksi, jossa sen eri vaiheet kuten, aineistonkeruu, aineistoanalyysi, tulosten arviointi nivoutuvat yhteen. Prosessin aikana myös tutkimusongelmat voivat muuttua saadun aineiston mukaan. (Eskola & Suoranta, 1996, 11-12.)

Vaikka Glesnen ja Peshkinin (1992) ajatuksia kvalitatiivisen ja kvantitatiivisen tutkimuksen eroista on kritisoitu sen yksinkertaisuuden ja mustavalkoisuuden vuoksi, voidaan sanoa, että kvantitatiivisen tutkimuksen malli pohjautuu luonnontieteisiin. Kvalitatiivinen tutkimus on taas tutkimuksen muoto, joka on lähtöisin humanistisista tieteistä. Kvantitatiivisen tutkimuksen tavoitteena on luoda todennäköisyyksiä ja yleistettävissä olevaa tietoa. Kvalitatiivisen tutkimuksen tavoite taas tavoittelee tutkittavan ihmisen omaa näkemystä aiheesta. (Hirsjärvi & Hurme 2001, 22.)

Kvalitatiivisessa tutkimuksessa tutkitaan ihmisen merkitysten maailmaa. Kvalitatiivisella tutkimuksella päästään tutkimaan ihmisen omia merkityksiä, tunteita ja ajatuksia hänen omasta näkökulmastaan. Ihminen antaa esimerkiksi erilaisille elämäntapahtumilleen erilaisia merkityksiä, joita ei voida mitata määrällisin menetelmin. (Varto 2005, 29 – 30.)

Tutkimuskokonaisuus koostuu kolmesta eri vaiheesta, jotka pitävät sisällään pienempiä alavaiheita. Tutkimus lähtee liikkeelle suunnitteluvaiheesta. Suunnitteluvaiheessa määritellään tutkimukselle tutkimusongelmat. Tutkimusongelmien kautta perehdytään teoretietoon, josta saadaan esille ilmiön pääkohdat. Haastatteluvaiheessa luodaan haastattelun teema-alueet, jotka heijastuvat suoraan ilmiön pääkohdista ja tutkimusongelmista. Haastattelussa teema-alueita kohdennetaan kysymyksien avulla. Analyysivaiheessa käydään läpi haastattelun tulokset. (Hirsjärvi & Hurme 2004, 67.)

Tässä opinnäytetyössä laadullisuudella tarkoitetaan kohdejoukon ja haastateltavien rajauksen ja pienuuden ansiosta aiheutuvaa tiedon kohdennusta nuorten omiin kokemuksiin ja tutkimuskysymyksiin. Opinnäytteessä tutkitaan kouluhaluttomuutta aiheuttavia tekijöitä sekä kouluhaluttomuuden ilmenemismuotoja nuorten näkökulmasta. Koska tässä työssä tutkitaan nuorten kokemuksia, toteutetaan tutkimus laadullisin menetelmin.

3.3 Aineiston keruu teemahaastattelumenetelmällä

Laadulliseen eli kvalitatiiviseen tutkimukseen liittyy vahvasti erilaiset haastattelumenetelmät (Eskola & Suoranta, 1996). Tässä opinnäytetyössä käytämme menetelmänä teemahaastattelua. Valitsimme sen aineistonkeruumenetelmäksemme, sillä se on aiheen kannalta hedelmällisin. Teemahaastattelussa keskustelun teemat ovat ennalta suunniteltuja, mutta menetelmä antaa haastateltavalle tilaa omin sanoin kuvailulle. Teemahaastattelu ei ole liian ennalta määritelty kysymysten kautta. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006.)

Teemahaastattelua tehtäessä on tärkeää, että tutkimuksen toteuttaja on ennalta suunnitellut haastattelulle sopivat teemat, joiden avulla saa haastattelutilanteessa tutkimukselleen olennaiset asiat esille. On myös erittäin tärkeää, että tutkimuksen toteuttaja on perehtynyt aiheeseen ja ottanut selvää siihen liittyvästä ilmiöstä tutkimusongelmiensa näkökulmasta katsoen. Ilman aiempiin tutkimuksiin tutustumista haastattelulle on lähes mahdoton alkaa keksiä teemoja joilla saisi vastauksia tutkimusongelmaan. Aiheeseen perehtyminen teoriaosuuden kautta auttaa myös tutkimusaineiston analysoinnissa, koska silloin on joitain väitteitä asiasta johon verrata oman aineiston tuloksia. (Hirsjärvi & Hurme, 2004,47–48.)

Teemahaastattelu antaa haastateltavalle tilaa. Haastateltava saa itse kuvailla kokemusmaailmaansa ja ajatuksiaan. Haastattelu kannustaa haastateltavaa sanoittamaan asioita vapaasti ja täten on mahdollista saada haastattelusta tietoa, jota ei välttämättä muutoin saisi. Haastattelija ei etukäteen voi tietää, mitä hänen haastateltavansa tulee vastaamaan. (Hirsjärvi & Hurme 2001, 35.)

Haastattelumenetelmät voidaan jakaa kolmeen: strukturoituun haastatteluun, strukturoimattomaan haastatteluun sekä puolistrukturoimattomaan haastatteluun. Strukturoidussa haastattelussa haastateltava vastaa haastattelijan kysymyksiin lomakkeen välityksellä. Haastattelija kysyy lomakkeen kysymykset juuri siinä muodossa, kuin ne on lomakkeeseen kirjattu. Ongelmana strukturoidussa haastattelussa on se, että haastateltavat voivat ymmärtää kysymykset eri tavoin tai he eivät ymmärrä kysymystä lainkaan. (Hirsjärvi & Hurme 2001, 44 – 45.)

Strukturoimaton haastattelu muistuttaa paljolti keskustelua ihmisten välillä. Haastattelijan tehtävä on kysyä haastateltavalta avoimia kysymyksiä, pitää haastattelu käynnissä ja tarvittaessa kysyä syventäviä kysymyksiä. Haastattelu etenee haastateltavan omaan tahtiin. Strukturoimaton haastattelu on menetelmä, jota käyttävät yleensä lääkärit, psykologit, papit ja sosiaalityöntekijät. (Hirsjärvi & Hurme 2001, 45 – 46.)

Puolistrukturoitu teemahaastattelu antaa parhaat mahdollisuudet jonkin tietyn teema-alueen tutkimiselle haastattelumenetelmin. Teemahaastattelussa haastatellaan ihmisiä, jotka ovat kokeneet samanlaisen kokemuksen. Haastattelija päättää etukäteen haastattelun suunnan, mutta voi tarvittaessa esimerkiksi muuttaa haastattelukysymyksiään. Täten teemahaastattelun keinoin saadaan tutkittua jotakin ilmiötä yksilön kokemusmaailman kautta. (Hirsjärvi & Hurme 2001, 47 – 48.)

Teemahaastattelurunkoa suunniteltaessa on otettava huomioon haastattelutilanteen joustavuus. Runkoa ei siis voida rakentaa tiukan kysymysluettelon varaan. Sen sijaan haastattelija tekee teema-alueuuttelon. Teema-alueuuttelo on haastattelijan tukena ja ohjaa haastattelua oikeaan suuntaan. Haastattelutilanteessa teemaa tarkennetaan kysymyksin. Luettelon teemat tulee miettiä tarkkaan sen mukaan, mitä tutkitaan ja mitä tietoa ilmiöstä halutaan saada esille. Teemat heijastuvat yleensä suoraan tutkimuksessa käytettävään teorian tietoon. (Hirsjärvi & Hurme 2004, 66.)

Verrattaessa yksilöhaastattelua ryhmähaastatteluun voidaan sanoa, että kummallakin haastattelumuodolla on puolensa. Ryhmähaastattelussa on todennäköistä, etteivät kaikki haastateltavat saavu haastatteluun. On myös mahdollista, että kovaäänisimmät haastateltavat puhuvat läpi haastattelun. Menetelmällä ei siis saada koko ryhmän ääntä kuuluviin. Näin ollen yksilöhaastattelun eduksi voidaan lukea jokaisen yksilön kokemusten esille saaminen haastattelutilanteessa. (Hirsjärvi & Hurme 2001, 63.)

3.3.1 Aineiston keruun toteuttaminen

Tätä opinnäytetyötä varten lähdimme etsimään haastateltavia erään etelä-savolaisen kunnan sivistystoimen avulla. Haastateltaviksi valikoitui kunnan erään yläkoulun oppilaista yhdeksän kahdeksas- ja yhdeksäsluokkalaista nuorta. Nuorista kahdeksan oli poikia ja yksi tyttö. Nuoret valikoituivat haastatteluihin koulun opinto-ohjaajan kautta. Opinto-ohjaaja tiedotti nuorille mahdollisuudesta päästä haastateltavaksi, jonka jälkeen pidimme koululla infotilaisuuden opinnäytteestämme. Tilaisuuteen osallistui noin viisitoista halukasta nuorta joista yhdeksän saapui haastattelupäivänä haastateltavaksi.

Haastattelut toteutimme yksilöhaastatteluina, jotta yksilöiden kokemukset nousisivat esiin tasavertaisesti ja ilman ryhmäpainetta, käyttäen puolistrukturoidun teemahaastattelun menetelmää. Teemahaastattelua käytimme siksi, että olemme kiinnostuneita ilmiön luonteesta ja ominaisuuksista. Teemahaastattelussa ei pyritä todistamaan teoria-tietoa todeksi, vaan tutkimaan erilaisia ilmiöitä yksilön näkökulmasta sekä ottaen yksilön omakohtaiset kokemukset huomioon.

Haastattelut toteutettiin yhden koulupäivän aikana liukuvalla aikataululla. Jokainen sai tulla haastateltavaksi jos tai kun koki haluavansa tulla haastateltavaksi. Haastattelutilana toimivat haastatteluihin varatut pienryhmätilat, joita ei pääsääntöisesti käytetä peruskoulun opetuskäytössä. Näin saimme neutraalin tilan haastatteluihimme. Nauhoitimme haastattelut. Pyysimme nuorilta luvan nauhoitukseen ja suostumuksen haastateltavaksi. Vanhempien lupaa haastatteluihin ei tarvittu, sillä haastattelut sisällytettiin koulutyöhön ja nuoret olivat yli 15-vuotiaita.

3.4 Laadullinen analyysi

Analyysiä ei voi aloittaa ennen aineiston purkua. Aineistoa voidaan purkaa sanasta sanaan, puhtaaksikirjoittaen eli litteroiden. Litterointi on aineiston purkamisessa tavallisin tapa. Litteroitaessa haastattelu puretaan kirjoittamalla se sanasta sanaan. (Hirsjärvi & Hurme 2004, 139–140.)

Aineistoa tulee tulkita siten, että tutkijalla on perusteet tulkinnalleen, tämän tulee käydä ilmi tutkimuksen tuloksista. Tutkijan tulee tulkinnassaan ottaa huomioon aineiston moninaiset tulkintamahdollisuudet, ja valitulle tulkintatavalle täytyy olla perusteet. Tutkija hakee tekstissä merkityksiä tutkimusongelmansa perusteella. Yksi laadullisen tutkimuksen erityispiirteistä on tulkinnan jatkuvuus tutkimusprosessissa. Tulkinnassa näkyy tutkittavan ilmiön sosiaalinen merkitys. (Hirsjärvi & Hurme 2004, 151–152.)

Laadullisen tutkimuksen analyysi voidaan jakaa neljään: kiinnostuksen kohteen määrittely tutkimusongelmien mukaan, aineiston kannalta turhan aineiston pois sulkeminen ja kiinnostavien asioiden yhteen nivominen, aineiston teemoittelu sekä yhteenvehto. Vaikka rajaaminen, eli aineiston koodaus, on tutkimuksen kannalta oleellista, sitä tehdessä tulee muistaa, että analyysin edetessä nousee usein esiin uusia tutkimuksen kannalta kiinnostavia ja tärkeitä asioita, jotka tulee ottaa huomioon. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 91–92.)

Koska haastattelut on toteutettu tässä työssä teemahaastattelulla, on analyysin kannalta loogista lähteä analysoimaan aineistoa teemoittelun avulla. Aineiston purkamisessa on helppo lähteä liikkeelle teemojen mukaan, sillä aineisto jäsentyy valmiiksi haastattelun teemojen mukaan. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 93.)

3.4.1 Aineistolähtöinen sisällönanalyysi

Aineistolähtöinen sisällönanalyysi voidaan jakaa kahdeksaan eri vaiheeseen. Ensin haastattelija kuuntelee ja litteroi haastattelut. Seuraavaksi haastatteluihin perehdytään, josta tutkija etenee pelkistettyjen ilmausten etsimiseen. Tämän jälkeen pelkistetyt ilmaukset listataan. Viidennessä vaiheessa etsitään samanlaiset ja eriävät pelkistetyt ilmaukset. Sitten tutkija yhdistää pelkistetyt ilmaukset, muodostaen alaluokat. Seuraa-

vaksi alaluokat yhdistetään yläluokiksi. Viimeisessä vaiheessa yläluokat yhdistetään ja tutkija muodostaa kokoavan käsitteen aineistosta. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 109.)

Aineiston pelkistämällä tarkoitetaan sitä, että aineistosta poistetaan epäolennaiset asiat. Pelkistäessä aineiston olennaiset asiat epäolennaisista erottaa tutkimustehtävä. Pelkistäessä tutkija etsii tutkimustehtävän kannalta olennaiset kohdat ja poistaa aineistosta epäolennaiset. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 109.)

Pelkistettyjen ilmausten muuttamista alaluvuiksi kutsutaan klusteroinniksi. Klusterointi eli ryhmittely on samankaltaisuuksien ja eroavaisuuksien käsittelyä ja etsimistä aineistosta. Alaluokat muodostuvat siis pelkistettyjen ilmausten ryhmittelyistä. Alaluokat nimetään kuvaamaan pelkistettyjen ilmausten sisältöä, esimerkiksi pelkistettyjä ilmauksia voidaan ryhmitellä seuraavasti: turkoosi, vaaleansininen, indigo muodostavat alaluokan sinisen sävyt. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 110–111.)

Aineiston klusterointia seuraa aineiston abstrahointi. Tässä vaiheessa jäsennetään teoreettisia käsitteitä aiemmin valikoituneiden olennaisten tietojen perusteella. Abstrahointi eli käsitteellistäminen on alaluokkien muuntamista yläluokiksi eli käsitteellisiksi ilmaisuiksi teoreettisista käsitteistä. Abstrahointi jatkuu niin pitkälle kun aineiston kannalta on järkevää ja kannattavaa, kunnes yläluokille saadaan yhteinen kuvaava käsite, pääluokka. Esimerkiksi alaluokka sinisen sävyt voidaan muuttaa yläluokaksi sininen ja pääluokaksi muuttaessa siitä tulee väri. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 111–112.)

Abstrahointia voidaan kuvata prosessina, jonka aikana tutkija muodostaa kuvauksen tutkimuskohteesta yleiskäsitteiden kautta. Abstrahointia tehdessä teoria ja johtopäätökset ovat jatkuvassa vertailussa alkuperäisaineistoon nähden. Tutkimuksen tulokset nousevat esiin abstrahoimalla aineistoa. Tuloksissa abstrahoimalla saadut käsitteet ja niiden sisällöt kirjoitetaan auki. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 112–113.)

4 TULOKSET

Haastatteluja analysoimalla päädyimme jakamaan tulokset viiteen osa-alueeseen. Tässä luvussa käymme läpi tutkimuksemme tulokset. Osa-alueet määrittyivät suoraan nuorten kertoman kautta. Osa-alueiden hahmottelu perustuu samankaltaisuuksia ja

eroavaisuuksien poimintaan nuorten kertomasta aineistosta. Olisi ollut epäloogista jakaa tulokset tutkimusongelmien mukaan, sillä jäsenyys ilmenemismuotojen ja aiheuttajien perusteella olisi sotkenut nuorten omaa kuvaamista kouluhaluttomuudesta. Tällä jaolla pysymme myös omassa tavoitteessamme saada nuorten ääni tässä opinäytteessä selkeästi esille.

Havainnollistaaksemme tutkimustuloksia ja saadaksemme nuorten näkökulman esille mahdollisimman autenttisesti käytämme suoria lainauksia haastatteluista. Haastellut on eritelty nuorten iän ja sukupuolen mukaan. Emme halunneet eritellä haastateltavia tämän enempää, sillä koemme, että tämä järjestelmä säilyttää paremmin nuorten anonymiteetin.

4.1 Koulunkäyntiin linkittyvät tekijät

Osalla haastateltavista erinäiset ongelmat koulunkäyntiin liittyen ovat alkaneet jo alakoulussa. Useimmat haastateltavista kuvaavat alakoulun koulunkäynnin hajanaiseksi, mutta varsinainen kouluhaluttomuus sellaisenaan on usein alkanut vasta yläkouluun siirryttäessä. Tämä ilmeni viidellä yhdeksästä haastateltavasta. Neljä muuta nuorta kuvaavat alakoulua mieleisemmäksi, mutta tällöinkin on esiintynyt erinäisiä ongelmia kuten kiusaamista.

Oppilaiden siirtymät kouluasteiden välillä ovat muutosten aikaa. Oppimisen ja opiskelun maailmat kouluasteiden välillä ovat erilaisia. Erot ala- ja yläkoulun välillä vaikeuttavat sopeutumista siirtymävaiheen aikana. Aikana, jolloin nuori siirtyy alakoulusta yläkouluun, nuoren minuuden kehittyminen on vielä kehitysvaiheessa ja tämä nivelvaihe voi vaikuttaa persoonan kehittymiseen suuresti. On myös tavallista, että opiskeluympäristön muuttuessa opiskeluinto muuttuu ja käsitys koulusta muuttuu kielteisemmäksi. (Savolainen 2005, 8.)

Ne joilla koulunkäynnin ongelmat juurtavat alakouluun, ovat kuvanneet koulunkäyntiään alakoulussa muun muassa seuraavasti:

”Silleen hyvin välillä ja huonosti välillä – sille välillä tuli etten käyntyä koulussa ja kaikkee sellasta – ei jaksanu mennä” –Poika 15v.

”Siellä ei oikein sujunu hyvin. opettajien kaa oli ongelmia ja näin, ku olin semmone villi tapaus. Ja sieltä sitten menin erityisluokalle (toiseen kouluun), siellä rupes sitte sujumaan jo vähän paremmin, mutta sielläkin oli jotai ongelmia opettajien kanssa.” – Poika 16v.

”Joo ala-asteella se meni vähän siihen että se opettelu ja oppiminen meni ihan pielee, niiku ala-aste. ku ei kiinnostanu se koulu.” – Poika 15v.

Konkreettisimmin kouluhaluttomuus vaikuttaa haastatteluaineistomme nuorilla kouluarvosanoihin. Kaikki nuoret kuvaavat selkeästi numeroiden laskeneen yläkouluun siirryttäessä, jolloin nuoren kouluhaluttomuus on saanut näkyvämmän muodon ja vahvistunut. Tätä tukee myös Savolaisen (2005, 8.) tutkimus, jossa puhuttiin nivelvaiheen muutoksen aiheuttamasta opiskelumotivaation notkahduksesta. Joissakin tapauksissa mahdollisesti jo alakoulussa kytenyt kouluhaluttomuus on yläkouluun mentäessä alkanut näkyä arvosanojen tippumisena. Nuoret myös kuvaavat arvosanojen nousseen, kun heidän kouluhaluttomuuteensa on puututtu.

”no kutoselle asti oli sellasta että keskiarvo oli kasia, ysiä ja seiskalla se oli jo kutosta ja kasilla sit vitosta.” – Poika 15v.

”Keskiarvo laski kutoselta seiskalle siirtyessä yli kolme numeroo – nyt on kuitenkin tulossa ysin tokari” - Tyttö 15v.

”Mut sitte kun tulin ylä-asteelle tänne – koulu niiku rupes sujumaan paremmin ja kokeista tuli parempia numeroita.” – Poika 15v.

Haastateltavista kahdeksan yhdeksästä on vaihtanut koulua useammin kuin kerran, ja näistä osa jopa kolmekin kertaa. Haastateltavat kokevat jatkuvan vaihtuvuuden stressaavana. Osa on joutunut vaihtamaan koulua perhetilanteiden muutoksien vuoksi ja osaa on ”pompoteltu” luokasta/koulusta toiseen.

”Mä en oo varmaan yhtään vuotta käyny samas koulussa sitten tulin tänne ja nyt on koko ajan vaihtunu koulu ja yläasteenki oon käyny noin

viidessä eri koulussa vai kuudessaki peräti – kyllähän se tietenkin vaikuttaa ku ei oo semmosta niiku, miten sen nyt sanois, ei niiku kerkee tottumaan siihe ku ihmiset vaihtuu ja opettajat vaihtuu” – Tyttö 15 v.

”Ala-asteella mä olin, asuin espoossa, sitten muutin joensuuhun ja siellä faija ja mutsi eros, faija muutti espooseen, muutin faijan mukana espooseen. Sitten mutsi muutti tänne, muutin mutsin mukana tänne vuoden päästä, sieltä espoosta.. ja ja.. nii. on niitä kouluja siinä näkyny” – poika 16 v.

”No se meni kakkoselle asti ihan hyvi ja sit myö lähettii perheen kanssa ulkomaille keske kouluvuotta ja tota.. Mä kävin siellä niiku koulua. ja tota.. Eihän siitä tullu oikee mitää, että en oikee käyny siellä koulua ja sit ku tulin takas Suomeen ni olin jääny sen verran jälkeen et meni kokeet huonosti ja ei enää kiinnostanu käydä koulua.” – Poika 16v

Kouluympäristön jatkuva muuttuminen vaikeuttaa lapsen ja nuoren minuuden kehitystä, koska hän joutuu aina ryhmää tai koulua vaihtaessa arvioimaan itsensä uudelleen. Tällöin nuori määrittelee jatkuvasti omaa kyvykkyyttään ja kyvyttömyyttään suhteessa muihin. (Savolainen 2005, 8-9.)

Haastatteluissa ilmeni, että kaikki nuoret kokevat pienemmässä ryhmässä opiskelun paremmaksi vaihtoehdoksi suurille koululuokille. Pienemmässä luokassa oppilaat kokevat saavansa enemmän tukea oppimiseen. Pienessä luokassa on helpompi oppia, ja koetaan myös että opettajalla on enemmän aikaa keskittyä jokaiseen oppilaaseen. Nuoret kokevat pienen luokkakoon olevan yhteydessä hyvään luokkahenkeen.

” No tämä luokka auttaa yksilöllisesti. Oppilaalle tahotaan oikeesti pelkästään hyvää, eikä ajatella niiku pelkästään koetuloksii vaan sitä koko pakettia.. niiku siinä kouluhommassa” – poika 15 v.

”Meit on aika vähän. ja tuntuu että opettajal on vähä enemmän aikaa ja sitä kiinnostaa meidän jutut.” – Poika 15 v.

Ryhmäkoko tulee määritellä oppilasryhmän mukaiseksi. Tämä tarve riippuu siitä, kuinka paljon oppilaat yksilöinä tarvitsevat tukea oppimiseensa. Pieni luokkakoko myös mahdollistaa tasa-arvoisen koulutuksen, joustavat järjestelyt opetuksessa sekä erilaisten menetelmien käyttämistä. Suomessa luokkakokojen sääntely poistettiin vuonna 1999, mutta 2012 perusopetuksen laatukriteerit määrittelevät suositeltavan luokkakoon enimmäiskooksi noin 20–25 oppilasta. (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2014, 12–13;41–42.)

Seitsemällä haastateltavalla oli jossakin kouluhaluttomuuden vaiheessa ollut mittavia määriä poissaoloja. Mittavista poissaoloista puhuttaessa puhumme sadoista poissaolo tunneista. Osalla poissaoloja oli lukuvuoden aikana kertynyt jopa yli 500 tuntia. Tämän aineiston perusteella voidaan sanoa, että poissaolot ovat todennäköinen seuraus kouluhaluttomuudesta, muttei välttämätön. Nuori voi myös kokea kouluhaluttomuutta ja käydä silti koulussa. Tällöin kouluhaluttomuus voi ilmetä esimerkiksi häiriökäyttäytymisenä sekä kyvyttömyytenä keskittyä opetukseen.

”No seiskaluokalla oli lähemmäs 500 poissaoloo... et sit sillon se lähti niiku ihan täysii alamäkeä ja sen takiahan mä oon siotettuna, että ei, on niin pahasti joskus menny.” – Tyttö 15 v.

”No vuoden lopulla tai sit jossai vanhenpainvartissa tai sit ne kerto poissaolot, mulla oli muistaakseni joku 350 tuntia poissaoloja, se on aika paljon.” – Poika 15 v.

”mut kuhan vaan se et miä istuin siellä tunnilla niiku tälleen (katsoo kattoon kädet puuskassa). meni niin lujaa ohi että ihan sama mitä ne multa kysy ni ei niiku kiinnostanu.” – Poika 16 v.

Poissaolojen syyt vaihtelivat haastateltavien joukossa. Useilla vaikeutta tuotti aamulla kouluun herääminen. Osa oppilaista kertoi myös vältelleensä tiettyjen opettajien pitämiä tunteja, näin ollen opettajat ovat vaikuttaneet myös oppilaiden poissaolojen määrään. Nuoret jakautuivat poissaolojen suhteen kahteen ryhmään. Ensimmäinen ryhmä oli niitä jotka eivät aamuisin jaksaneet herätä kouluun ja näin ollen olivat usein poissa koko päivän, mutta lähtivät harvoin koulusta kesken päivän. Toisen ryhmän nuoret

menivät aamulla kouluun, mutta lähtivät pois esimerkiksi jonkun tietyn opettajan tunnin alkaessa tai kavereiden päästessä koulusta.

”saatan olla vaan jotai yksittäisii tunteja pois. jos on vaikka joku huono ope.” – Poika 15 v.

”no se oli vähän semmosta että ei jaksanu keskittyä ja aamusin väsytti eikä jaksanu nousta. -- No joo oikeestaan oli vähän tollasta että tietyn opettajan tunnille ei tullu mentyä” – Poika 16 v.

”Kavereilla alko myöhempää koulu ja sit mä jäin niitten kaa jonnekin kaupungille pyörimään ja sitten päätettiin ettei mennäkkää kouluu ja tälle.” – Poika 15 v.

”no joo, ku mulla on aamulla yks hemmetinmoinen ongelma. miä en herää jos ei oo ketään kotona. siis sillee niiku että jos vaik herätyskello soi miä laitan sen pois päältä ja jatkan nukkumista. sit ku miä herään ihan kunnolla nii sit miua kyrsii että miks miä en taaskaa menny kouluun.” – Poika 16 v.

4.2 Opettajien merkitys

Jokainen haastateltava mainitsi opettajilla olevan vaikutus kouluhaluttomuuteensa. Haastateltavat kuvailivat hyviä opettajia rennoiksi ja asiansa osaaviksi, mukaviksi koulunkäyntiä edistäviksi henkilöiksi, jotka aidosti välittävät oppilaidensa asioista. Välittäminen käy ilmi myös vapaa-ajan asioiden tiedusteluna. Haastateltavat myös mainitsivat, että opettajien kanssa toimeen tulemisessa on ollut aiemmin vaikeuksia.

”Nyt ku on tullu tähän luokkaan ni tääl on niiku hyvä opettaja ja se osaa niiku sillee niiku opettaa ja se osaa keskittyä siihen opettamiseen.. kyllä mulla vielä välillä menee jotkut tutut ohi, mut sit opettaja palauttaa maanpinnalle.” – poika 16v

”No mulla on ollu laidas laitaan opettajia. esimerkiks vähä sellasia opettajia jotka ei välitä mistään mitään ja sit esimerkiks nää opettajat – nää niiku pitää huolen koulun ulkopuolellaki, soittelee välillä, hyviä opettajia.” – poika 16 v.

”Opet oli vähä semmosia. tiiätkö niiku, vähä niiku, opettajien kanssa oli aina vähän vaikeeta. ja sitä vaikeutta lisäs se ku piti paljo kouluja vaihtaa” – poika 15 v.

Kuten aikaisemmissa nuorten lainauksissa käy ilmi, on opettajilla suuri merkitys nuorten koulunkäyntiin. Tämä ilmenee esimerkiksi siinä että oppilaat lintsaavat tiettyjen opettajien tunneilta. Opettajien vuoksi muutama nuorista on myös joutunut vaihtamaan koulua. Kun nuoret kuvailevat kouluhaluttomuutensa aikaa, esiin nousee huono opettajuus. Huono opettaja koetaan lannistavana ja suuren auktoriteetin omaavana henkilönä, joka hankaloittaa opiskelua.

”no noi opettajat on hyviä täällä. tavan luokal ne oli huonoja. ne oli sellasia natseja.” – Poika 15 v.

”Se on varmaan se että ne opettajat mitä silloin oli ni ne on suoraan sanottuna aika vittumaisia” – Poika 16.v

” Ne (nykyiset opettajat) kuitenkin osaa (valittaa) aiheesta mut ne ei oo semmosii, tai siis et ne valittaa kuitekin niiku aiheesta. välillä jotkut valittaa ihan ilman aiheesta. Silleen niiku jos sä et oo viel ehtiny ees tekee mitää ja ne sanoo siit jo etukäteen et ne niiku aavistaa et se aikoo tehdä jotai.” – Poika 16 v.

”Opettajien kaa oli ongelmia ja näin, ku olin semmone villi tapaus. Ja sieltä sitten menin [toiseen kouluun] erityisluokalle, siellä rupes sitte sujumaan jo vähän paremmin, mutta sielläkin oli jotai ongelmia opettajien kanssa. Mut sitte kun tulin ylä-asteelle tänne, ni heti oli paljon mukavammat opettajat. Koulu niiku rupes sujumaan paremmin ja kokeista tuli parempia numeroita.” – Poika 15 v.

Opettajien vaikutusta koulutyöskentelyyn on mitattu kouluviihtyvyysskyselyissä kahdella eri kysymyksellä: kohtelevatko opettajat oppilaita oikeuden mukaisesti ja ovatko opettajat kiinnostuneita oppilaiden kuulumisista. Näissä kahdessa oli hieman eroja tyttöjen ja poikien välillä. Opettajat eivät kohtele oppilaita oikeuden mukaisesti vastasi pojista 30 % ja tytöistä 26 %. Opettajat eivät ole kiinnostuneita oppilaiden kuulumisista vastasi pojista 55 % ja tytöistä 57 %. Vaikeuksia opettajan kanssa toimeen tulemisessa on pojista 18 % ja tytöistä 11 %. (Terveystieteiden tutkimuskeskus 2013 b, c: 4-10.)

Poikien ja tyttöjen välinen ero suhteessa opettajiin on selkeä. Poikien kokemukset opettajista ovat yleisesti kielteisempiä kuin tyttöjen. Kysyttäessä nuorilta, kokevatko he opettajien kohtelevan heitä reilusti, pojista 33 prosenttia ilmoitti tulleen kohdelluksi epäreilulla tavalla opettajien toimesta. Tyttöillä prosenttiluku on 20. (Pirttiniemi 2000, 90.)

5 JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA

Tässä opinnäytteessä pyrimme vastaamaan tutkimusongelmiin jotka ovat: kuinka kouluhaluttomuus ilmenee? Mikä aiheuttaa kouluhaluttomuutta? Tutkimustuloksia tarkasteltaessa voidaan sanoa, että tutkimustuloksemme vastaavat asettamiimme tutkimusongelmiin.

Tutkimuksessa kouluhaluttomuus ilmenee poissaoloina ja motivaation puutteena, joka näkyy muun muassa arvosanoissa. Nuoria ei kiinnosta koulunkäynti. Nuori voi käydä koulussa mutta tällöin kouluhaluttomuus voi näkyä tuntityöskentelyyn osallistumattomuutena tai häiriökäyttäytymisenä. Häiriökäyttäytymisen muotoja nuoret eivät eritelleet haastatteluissa.

Aineistossamme ei noussut esiin tapauksia, joissa kouluhaluttomuus olisi pelkästään johtunut esimerkiksi perheoloista. Kaikki aineistomme nuoret ilmaisivat, että kouluhaluttomuuden taustalla oli useampia ongelmia. Tämä ilmenee myös useissa kouluhaluttomuuteen liittyvissä tutkimuksissa ja teorioissa. Usein kouluhaluttomuuden takana on useita toisiinsa linkittyviä ongelmia.

Koulumenestyksen tärkeimpiä tekijöitä on motivaatio koulunkäyntiä kohtaan. Aineistossamme nousi esiin muutamia mielenkiintoisia tapauksia joissa kouluhaluton nuori vaihtoi harrastustaan usein. Voisiko tästä tulkita että motivaation puute ja kiinnostuksen nopea lopahtaminen on verrannollinen myös koulutyössä näkyvään motivaatioon tai sen puutteeseen? Tarvitsisivatko nämä oppilaat kenties enemmän vaihtuvuutta koulu rutiineihin ja opetustapoihin mielenkiinnon ylläpitämiseksi koulua kohtaan? Tällä vaihtuvuudella emme kuitenkaan tarkoita koulun luokan vaihtuvuutta, joka selkeästi aineistossamme nousi esiin kouluhaluttomuutta lisäävänä tekijänä.

Kouluhaluttomuutta aiheuttavia tekijöitä ovat koulu ympäristöjen vaihtuvuus, opettajuuden puutteet sekä puutteet koulun työilmapiirissä. Nämä kaikki nousivat selvästi esiin aineistostamme. Ehkä hälyttävimmäksi näistä koimme opettajien merkityksen vahvan esiin nousemisen aineistossa, joka osaltaan myös aiheutti kouluympäristön vaihtuvuutta sillä nuoria siirreltiin koulusta ja luokasta toiseen muun muassa ongelmallisten opettaja- oppilas -suhteiden vuoksi.

Yllätyimme myös siitä mitä jo tutkimassa tiedossa prosenttiluvut kertoivat nuorten näkemyksistä opettajien välittämistasosta. Kouluterveystudkimuksen (Terveystiedon ja hyvinvoinnin laitos 2013 a,b,c) mukaan yli puolet tutkimukseen osallistuneita kokevat, etteivät opettajat välitä heidän kuulumisistaan. Aineistossamme oppilaat kuvaavat pienen luokan ulkopuolisia opettajia edeltävän tutkimuksen mukaisesti. Tämän hetkisiä pienen luokan opettajia he sen sijaan kehuvat. Onko tämä pienestä luokkakoosta johtuvaa, kuten aineistomme nuoret sen itse ilmaisevat olevan?

Suomalaisessa yhteiskunnassa on puhuttu viime vuosina paljon syrjäytymisestä. Keskustelu keskittyy peruskoulun ja toisen asteen koulutuksen nivelvaiheeseen. Nivelvaiheen vaikeuksia ennalta ehkäisevää työtä tulisi tehostaa ja kartoittaa siihen liittyviä menetelmiä. Mielestämme tämä ehkäisevä työ olisi nimenomaan yläkouluikäisten tutkimista ja eritoten kouluhaluttomien nuorten tutkimista sekä tukemista.

Koemme että teoriatietomme ja saamamme aineiston välillä on selkeitä eroja. Teoria-tiedossa pääpaino on ahdistuneisuuteen ja koulupelkoon liittyvissä asioissa. Kuitenkin haastateltavissamme ei esiintynyt suoranaista ahdistuneisuutta tai pelkoa koulua kohtaan. Miksi teorian ja aineistomme välillä on tässä suhteessa niin suuri ero? Voiko taustalla olla nuoren haluttomuus kertoa araksi aiheeksi kokemastaan ahdistuneisu-

desta tai pelosta koulunkäyntiä tai muuta kouluhaluttomuuden taustalla olevaa tekijää kohtaan?

Tutkimuksemme laadullisuutta ja luotettavuutta arvioitaessa on otettava huomioon tiedon objektiivisuus. Laadullisen tutkimuksen luotettavuutta tarkasteltaessa on hyvä ottaa huomioon tutkijoiden puolueettomuus. Puolueettomuus näkyy siinä, antaako tutkija omien ennakkoluulojen ja asenteiden vaikuttaa haastateltavan kertomaan. Laadullisessa tutkimuksessa haastattelijä on kuitenkin jo etukäteen määritellyt haastattelu-tilanteen ja hän on vastuussa tulkitsemisesta. Näin ollen hänen oma näkökulmansa ei voi eikä sen pitä olla vaikuttamatta tuloksiin. Tutkimuksen luotettavuuden kannalta on kuitenkin hedelmällisintä välttää mahdollisimman paljon omaa tulkintaa, koska esimerkiksi tässä työssä tavoitteena oli saada nuorten ääni kuuluviin. (Tuomi & Sarajärvi 2009: 134–136.)

Kun käytetään teemahaastattelua aineistonkeruumenetelmänä, pyritään ymmärtämään ja kuulemaan haastateltavan omia tulkintoja ja merkityksiä. Näin ollen teemahaastattelun tarkoituksena ei ole luoda tilastollista tietoa tai yleispäteviä sääntöjä, joten haastattelu ryhmän koolla ei ole merkitystä. Koemme että oman tutkimuksemme tulokset ovat luotettavia myös tältä kantilta katsoen. (Tuomi & Sarajärvi 2009: 75, 85.)

Koska tutkimustuloksemme voidaan katsoa olevan valideja, koemme, että tutkimuksemme esiin nousseisiin asioihin ja aiheisiin tulisi tarttua tulevaisuudessa. Vaikka haastateltavien määrä on melko pieni, haastatteluaineistosta käy ilmi, miten huonosti osa nuorista voi suomalaisessa koulussa ja yhteiskunnassa.

Lähtiessämme tutkimaan kouluhaluttomuutta törmäsimme jatkuvasti englanninkielisiin, amerikkalaisiin tutkimuksiin kouluhaluttomuudesta (*school refusal behaviour*). Onkin aiheellista kysyä, missä suomalainen aiheeseen, nimenomaan kouluhaluttomuuteen, liittyvä tutkimustieto on? Tietoa löytyy yläkoulun ja toisen asteen koulutuksen nivelvaiheesta, esimerkiksi Hukassa-hanke joka pohjautuu lähinnä tuon nivelvaiheen nuoriin ja heidän syrjäytymisen uhkaan. (Myrskylä 2012.)

Jatkotutkimusehdotuksistamme suurin ja tärkein on yksinkertaisuudessaan se että kouluhaluttomuutta tulisi tutkia lisää suomalaisessa yhteiskunnassa. Mielestämme tutkimuksen paino tulisi keskittää yläkouluikäisiin. Aineistostammekin kävi ilmi että nuor-

ten kouluhaluttomuus kehittyy pidemmän ajan kuluessa eikä hetkessä. Syrjäytymisen ennakkointiin on Suomessa ryhdytty keskittymään enemmän, joten olisiko tämä yksi ennalta ehkäiseviä toimenpiteitä selkeyttään tehtävän tutkimuksen aihe?

Mielestämme olisi mielenkiintoista ja tiedon saannin kannalta tärkeää toteuttaa pitkäaikaistutkimuksia kouluhaluttomista lapsista ja nuorista. Aineistostamme käy ilmi, että suurimmalla osalla haastateltavista nuorista kouluhaluttomuuden juuret ovat jo alakoulun puolella. Pitkäaikaistutkimus voitaisiin toteuttaa myös siten, että yläkouluiässä kouluhaluttomuutta ilmaisevia tai siitä kärsiviä nuoria haastateltaisiin pitkälle aikuisuuteen. Tällä tavalla saatu tieto kertoisi paljon siitä, miten suomalaisnuorten kouluhaluttomuus vaikuttaa heidän myöhempään elämäänsä: Vaikuttaako kouluhaluttomuus esimerkiksi aikuisiän työnsaantiin tai työnhakuun? Entä näkyykö kouluhaluttomuus esimerkiksi myöhempien sosiaalisten suhteiden ongelmina?

Mielestämme olisi toisaalta myös tärkeää tutkia nuoria, jotka kokevat tällä hetkellä kouluhaluttomuutta. Kaikki tutkimukseemme osallistuneet nuoret ovat jo saaneet apua kouluhaluttomuuteensa. He kokivat, että kouluhaluttomuus on jo taakse jäänyttä elämää. Toisaalta tämä antaa nuorille tilaa kertoa myös siitä, kuinka kouluhaluttomuus on vaikuttanut heidän elämäänsä jälkeenpäin katsottaessa. On kuitenkin aiheellista kysyä, kuinka paljon jo kulunut aika on vääristänyt heidän muistojaan ja tulkintaansa kouluhaluttomuudesta? Kertovatko nuoret omista kokemuksistaan vai onko kerrotun taustalla esimerkiksi opettajien mielipiteitä tai vääristäviä lausuntoja?

Kouluhaluttomuus voi olla nuorelle hankala keskustelunaihe. Nuoren voi olla vaikea puhua siitä totuudenmukaisesti teemahaastattelutilanteessa. Siksi voisikin olla hyvä toteuttaa samankaltainen tutkimus esimerkiksi kirjallisessa muodossa, järjestämällä aiheesta esimerkiksi kyselytutkimus tai kerronnallinen kirjallinen tutkimus (elämänviiva). Narratiivinen tutkimus voisi antaa nuorelle mahdollisuuden kertoa vielä avoimemmin ja kerronnallisemmin omista kokemuksistaan kouluhaluttomuuteen liittyen.

Oli tutkimustapa mikä tahansa, koemme vahvasti, että mikä tahansa tutkimus suomalaisten nuorten kouluhaluttomuudesta tuottaisi hyvin tärkeää ja ajankohtaista tietoa kouluhaluttomuuteen liittyen. Olisi hyvä, että aiheesta saataisiin enemmän tietoa. Tällöin siihen olisi myös enemmän keinoja puuttua. Kuten aiemmin sanottua tällä tiedolla

voitaisiin kehittää menetelmiä syrjäytymisen ja kouluhaluttomuuden aikaiseen puuttumiseen ja ehkäisyyn nuorten keskuudessa.

LÄHTEET

Aho, Sirkku & Laine, Kaarina 2004. Minä ja muut. Kasvaminen sosiaaliseen vuorovaikutukseen. 1.-3. painos. Helsinki: Otava.

Ekebon, Ulla-Maija, Helin, Merja, Tulusto, Riitta 2000. Satayksi koulu ongelmaa – Opettajan käsikirja. Helsinki: Edita.

Forsius, Harriet 1992. Tasapainoinen koululainen. Teoksessa Arajärvi, Terttu (toim.) Porvoo: WSOY

Hiekkanen, Tiina & Mökkönen, Anna-Maija 2007. Koululuokan sosiaalisten suhteiden yhteys nuorten itsearvioituun terveyteen. Jyväskylän yliopisto.

Huhtala, Mikko & Lilja, Kari 2008. Ongelmalliset oppijat. Opetushaalitus. Www-dokumentti. http://www.oph.fi/download/46570_ongelmalliset_oppijat.pdf. Viitattu 29.8.2014

Kalsola, Tiina 2005. Peruskoulunsa päättävien oppilaiden koulumotivaatio ja tulevaisuuden tavoitteet – pakkopullaa vai ponnistus tulevaan? Jyväskylän yliopisto. Www-dokumentti.

https://jyx.jyu.fi/dspace/bitstream/handle/123456789/10170/URN_NBN_fi_jyu-2005104.pdf?sequence=1. Viitattu 15.8.2014.

Kaltiala-Heino, Riittakerttu, Ranta Klaus & Fröjd Sari 2010. Nuorten mielenterveys koulumaailmassa. Katsaus. Lääketieteellinen Aikakausikirja Duodecim 2010;126(17):2033-9.

http://www.duodecimlehti.fi/web/guest/arkisto?p_p_id=Article_WAR_DL6_Articleportlet&p_p_action=1&p_p_state=maximized&p_p_mode=view&p_p_col_id=column-1&p_p_col_count=1&viewType=viewArticle&tunnus=duo99043 Viitattu 15.1.2014.

Kauffman, James M. 1997. Characteristics of emotional and behavioral disorders of children and youth. New York: Prentice-Hall.

Kearney, Christopher A. 2008. School absenteeism and school refusal behavior in youth: A contemporary review. Clinical psychology review (2008) 451–471. Elsevier journal. <http://kbt-mang.se/documents/Kearney/CPR%20School%20absenteeism%20and%20school%20refusal.pdf>

Kuusela, Jorma, Peltonen, Heidi, Rimpelä Matti 2012. Poissa olot ja niiden seuranta. Teoksessa Rimpelä, Matti, Rigoff, Anne-Marie, Kuusela, Jorma & Peltonen, Heidi (toim.) Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen peruskouluissa – Perus raportti kyseystä 7.-9. vuosiluokkien kouluille. Www-dokumentti. http://www.studieguiden.fi/download/46848_hyvvoinnined.pdf. Viitattu 15.4.2013.

Myrskylä, Pekka.2012. Hukassa – Keitä ovat syrjäytyneet nuoret? Eva analyysi. Elinkeinoelämän valtuuskunta. Verkkodokumentti. <http://www.eva.fi/wp-content/uploads/2012/02/Syrjaytyminen.pdf>

Naukkarinen, Aimo 1999. Tasapainoilua kurinalaisuuden ja tarkoituksenmukaisuuden välillä – Oppilaiden ei toivottuun käyttäytymiseen liittyvän ongelmanratkaisun kehittäminen yhden peruskoulun yläasteen tarkastelun pohjalta. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto

Ojanen, Tuija 2003. Nuoren aika. Teoksessa Aaltonen, Marja, Ojanen, Tuija, Vihunen, Riitta & Vilén, Marika. Porvoo: WSOY.

Opetushallitus 2012. Oppilas- ja opiskelijahuollon opas – yksilöllinen oppilashuolto. Www-dokumentti. http://www.oph.fi/oppilashuollon_opas/yksilollinen_oppilashuolto. Viitattu 17.4.2013.

Opetushallitus 2012 b. Koulu nuorten näkemänä ja kokemana - Tutkimusinventaari: Nuorisotutkimukset nuorten koulukokemuksista. WWW dokumentti. http://www.oph.fi/download/144688_Koulu_nuorten_nakemana_ja_kokemana_tiivistelma.pdf. viitattu 14.8.2014.

Opetus- ja kulttuuriministeriö 2014. Opetusryhmien tila Suomessa - selvitys sivistysvaliokunnalle esi- ja perusopetuksen opetusryhmien nykytilasta – opetus- ja kulttuuriministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2014:4. Www-dokumentti. <http://www.minedu.fi/export/default/OPM/julkaisut/2014/liitteet/tr04.pdf?lang=fi>. Viitattu 15.8.2014.

Paloneva, Pirjo 2008. Kouluviihtyvyydestä kouluhyvinvointiin – case Parkanon koulu. Tampereen yliopisto.

Pirttiniemi, Juhani 2000. Koulukokemukset ja koulutusratkaisut: peruskoulun vaikuttavuuden tarkastelu oppilasnäkökulmasta. Helsingin yliopiston kasvatustieteen laitoksen tutkimuksia 168. Helsingin yliopiston verkkojulkaisut. Www-dokumentti. <http://ethesis.helsinki.fi/julkaisut/kas/kasva/vk/pirttiniemi/koulukok.pdf>. Luettu 10.11.2014.

Ranta, Klaus 2006. Nuoren psyykkisten ongelmien kohtaaminen. Teoksessa Laukkanen, Eila, Marttunen, Mauri, Miettinen, Seija & Pietikäinen, Matti (toim.) Helsinki: Kustannus Oy Duodecim.

Saaranen-Kauppinen, Anita & Puusniekka, Anna. 2006. KvaliMOTV - Menetelmäopetuksen tietovaranto [verkkojulkaisu]. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto [ylläpitäjä ja tuottaja]. <<http://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/>>. Viitattu 5.11.2013.

Savolainen, Taija 2005. Alakoulusta yläkouluun – kuudesluokkalaisten pelkoja, toiveita ja odotuksia seitsemännelle luokalle siirtymisestä. Jyväskylän yliopisto. Www-dokumentti. https://jyx.jyu.fi/dspace/bitstream/handle/123456789/18222/URN_NBN_fi_jyu-2006280.pdf?sequence=1. Viitattu 15.8.2014.

Soisalo, Raul 2010. Miksi lapsi ei halua mennä kouluun? Helsingin Sanomat 4.1.2010. Verkkodokumentti. <http://www.hs.fi/tulosta/HS20100104SI1MA01660> . Viitattu 15.1.2014.

Suomen Perheterapiayhdistys ry. 2011. Kun lapsi ei halua mennä kouluun.

Tiedetoimitus. 24.1.2011. Verkkodokumentti. <http://www.perheterapiayhdistys.fi>. Viitattu 13.1.2014.

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. 2013 a. Peruskoulun 8. ja 9. luokan oppilaiden hyvinvointi 2004/2005—2013, THL: kouluterveyskysely. WWW-dokumentti. http://www.thl.fi/attachments/kouluterveyskysely/Tulokset/ktkysely_kokomaa_2004_2013_pk.pdf Viitattu 14.8.2014

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. 2013 b. Peruskoulun 8. ja 9. luokan poikien hyvinvointi 2004/2005—2013, THL: kouluterveyskysely. WWW-dokumentti. http://www.thl.fi/attachments/kouluterveyskysely/Tulokset/ktkysely_kokomaa_2004_2013_pk_pojat.pdf. viitattu 14.8.2014

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. 2013 c. Peruskoulun 8. ja 9. luokan tyttöjen hyvinvointi 2004/2005 — 2013, THL: kouluterveyskysely. http://www.thl.fi/attachments/kouluterveyskysely/Tulokset/ktkysely_kokomaa_2004_2013_pk_tytot.pdf viitattu 14.8.2014

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2013 d. Kouluterveyskysely. Www-dokumentti. http://www.thl.fi/fi_FI/web/fi/tilastot/vaestotutkimukset/kouluterveyskysely . Viitattu 17.4.2013.

Tietoa nuorista 2013. Hyvinvoinnin indikaattorit. <http://www.tietoanuorista.fi/hyvinvointi-indikaattorit/>. Viitattu 5.11.2013.

Tilastokeskus 2013. Koulutuksen keskeyttäminen 2011. Liitetaulukko 2. Www-dokumentti. http://www.stat.fi/til/kkesk/2011/kkesk_2011_2013-03-20_tau_002_fi.html. Luettu 17.1.2014.

Tilastokeskus 2014. Erityistä tukea saaneiden osuus pieneni. Www-dokumentti. http://www.stat.fi/til/erop/2013/erop_2013_2014-06-12_tie_001_fi.html. Viitattu 15.8.2014

Tuomi, Jouni & Sarajärvi, Anneli 2009. Laadullinen tutkimus ja sisällön analyysi. Jyväskylä: Tammi.

Varto, Juha 2005. Laadullisen tutkimuksen metodologia. Elan Vital. Pdf-dokumentti. http://arted.uiah.fi/synnyt/kirjat/varto_laadullisen_tutkimuksen_metodologia.pdf

Ylänen, Tiina 1997. Koulu ja syrjäytyminen – kuraattorien näkemyksiä. Tampereen yliopisto. Www-dokumentti. http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Nuoriso/nuorisoasiain_neuvottelukunta/julkaisut/muut_tutkimukset/Koulu_ja_syrjytyminen.pdf. Viitattu 15.8.2014.

TEEMAHAASTATTELURUNKO

Taustatiedot: ikä, luokka, sukupuoli

Koulu

- kerro kouluhistoriasta: miten alkoi, minkälaisia arvosanoja, onko hankaluuksia
- kouluviihtyvyys: miten koet nyt/ennen, miten näkyy omassa elämässä/toiminnassa
- opettajat: minkälaiset suhteet opettajiin, tuletko toimeen, minkälaisia, välittävätkö opettajat
- motivaatio
- koulunkäynti: luokkatilanne, suhteet luokan sisällä, lintaaminen
- koulu: hyvät ja huonot puolet
- koulunkäynnin ongelmat: mitkä aiheuttaa?
- poissaolot: onko paljon, miten näkyy elämässä? Mikä aiheuttaa poissaoloja: pelko, ahdistus, haluttomuus?
- fyysiset oireet: onko? Minkälaisia? Onko ollut pitkään?

Koti, perhe

- kerro perheestäsi: sisarukset, vanhemmat, suhteet heihin
- minkälaiset kotiolot: ennen/nyt
- välittääkö vanhemmat koulunkäynnistä?
- jos ongelmia ovatko vanhemmat reagoineet?
- onko perheen sisällä vaikeuksia? Onko ollut? Ovatko vaikuttaneet?

Sosiaalinen elämä

- kaverit, ystävät
- missä viettää aikaa
- miten viettää aikaa: vapaa-aika, harrastukset
- vaikuttaako koulunkäynti kaverisuhteisiin, vapaa-aikaan?
- yksinäisyys: onko?
- tuleeko toimeen sosiaalisissa tilanteissa: onko pelkoa, ahdistusta?

Tulevaisuus

- koetko ammatin tärkeäksi?
- missä näet itsesi viiden vuoden päästä? Haaveet tms?
- miten pääset tavoitteeseen?